

„Nagy műveltsége okán nagy tekintélye van a hallgatók között”

Születésnap beszégetés Kindler Józseffel,
a Budapesti Corvinus Egyetem professzor emeritusával

Prof. Kindler József, a közgazdaságtudomány doktora, a Budapesti Corvinus Egyetem Környezettudományi Intézetében a Környezetgazdaságtani és Technológia Tanszék professzor emeritusa. Számos új kutatási terület hazai úttörője, többek között a rendszerelmélet, a döntéelmélet, a gazdaságpszichológia és a gazdaságetika magyarországi kutatásainak egyik elindítója. Az Altern-csoport tagjaként folyóiratunk, a *Kovács* alapító szerkesztője és védnöki testületének elnöke. Tudományos tevékenysége a tudományterületeken átívelő, az egészséges látásmódot és az újat, a még ismeretlen szüntelenül kereső kutató és a „latinos” műveltségű tanár munkáját példázza. Környezetvédelmi tevékenységéért az Eötvös Loránd díj (1991), nemzetközileg elismert iskolateremtő munkásságáért a Szent-Györgyi Albert díj (1993), valamint a Szilárd Leó díj (1999) birtokosa. Kindler József professzor 2009. februárban lesz nyolcvan éves.

Kovács: Tanár Úrról közgazdász diákként is tudtuk, hogy közgazdász végzettsége mellett egyúttal vegyészmérnök is. Miért ment elsőnek a Műegyetem Vegyészmérnöki Karára?

Kindler József: A kaposvári Somssich Pál Gimnáziumba jártam, ami akkoriban előkelő gimnázium volt (ma Táncsics Mihály Gimnáziumnak hívják). Egyszer még gimnazista koromban írtam az egyik önképző kör keretében egy dolgozatot, *Amíg a piros földből alumínium lesz* címmel. Az apám pedig, aki nem befolyásolt egyáltalán, mert liberális ember volt, azt mondta: „Vegyészmérnöknek való”. Aztán ott kötöttem ki, pedig valójában nem sok közöm volt a vegyészmérnökséghez. Ám jó tanuló voltam, jelessel érettségiztem. Ráadásul apám – akkori szóval élve – „munkásarisztokrata” volt, háború alatt föl volt mentve, önállóan járt autóval. Egyébként mérlegszerelő szakmunkás volt. Nekem pedig munkáskáder gyermekeként ezzel is előnyöm volt a fölvételinél. Könnyen fölvettek tehát az egyetemre, bár elég szigorú fölvételi volt akkoriban. A vegyészmérnökség kifejezetten rangos képzés volt azokban az időkben, amikor 1948-tól járni kezdtem a Műegyetemre. A pontosságot, a fegyelmezettséget mindenesetre beleverték az emberbe. Ezek a későbbiekben is sokat segítettek. Az első két évben az egyetemen is jól tanultam, volt, hogy én voltam a legjobb tanuló, de aztán meguntam a vegyész-

mérnökséget. Valahogy szűk volt nekem ez a tudományterület. Habár nagy előnye is volt a régi mérnökképzéseknek, hiszen világhírű tanáraink voltak abban az időben.

Kovács: Kaposvárhoz kötik a gyermekkori emlékek?

KJ: Tulajdonképpen somogyinak érzem magam. A négy elemet Kaposvárott jártam, bár apám már akkor a pesti mérleggyárban dolgozott. Aztán följöttünk Budapestre és a Szent István Gimnáziumban folytattam tanulmányaimat, ami rendkívül szigorú iskola volt. Akkoriban azonban az örök élményt a cserkészlet jelentette nekem. A háborúban aztán „kibombáztak” bennünket, s visszamentünk Kaposvárra, ahol egy ideig a nagynénéméknél laktunk, majd újra visszaköltöztünk Pestre. Később Újpesten laktunk, ahol apám egy korábbi munkatársának lakását kaptuk meg, aki családotul kinn maradt Amerikában. Korábban kiküldték oda, ahol kiválóan megtanult angolul, de a Rajk-per idején már nem jött vissza, sejtette, mi várna rá, ha visszatérne.

*Kovács: A vegyész-mérnöki képzés után
hogyan alakult életpályája?*

KJ: A hosszú és szellemi értelemben roppant változatos időszak, amely 1948-ban az akkor igen híres Műegyetem vegyész-mérnöki karára való felvétellel kezdődött, bizonyos értelemben rendkívül beszűkült, hiszen nagyon kevés főállásban működtem. A vegyész-mérnöki diploma megszerzése után nyolc évig a Dunakeszi Konzervgyárban voltam, különböző középszintű beosztásokban. A konzervgyárban, amit mi csak úgy hívtunk, hogy „Lecsó Művek”, nagyon jó dolgom volt. Érződött természetesen az akkori kor légköre, de egyfelől mindig betartottam az írott szabályokat, másfelől szerencsénkre egy rendkívül rendes „franzstadti” munkásember volt az igazgató. 1956-ban pedig engem választottak meg közfelkiáltással munkástanács-elnöknek. Ott akartak főmérnöknek is kinevezni, de én nem akartam, nem vállaltam. Akkoriban az igazgató után a főmérnök volt a második ember, s aztán a főkönyvelő. A konzervgyárból áthelyezéssel az akkori Élelmezésügyi Minisztérium egyik főosztályára kerültem főelőadónak nagyon rövid időre, összesen fél évre. Időközben elvégeztem a Műegyetem Ipari Üzemgazdaságtan Tanszéke által szervezett gazdasági mérnök képzést, és utána a 2001-ben elhunyt Mária Antal professzor meghívására, aki akkor azon a tanszéken volt adjunktus, majd docens, a vegyész-mérnök hallgatók üzemgazdasági oktatására nyertem felvételt, és a tanszékre is áthelyezéssel kerültem. Itt ténykedtem 1986-ig, és ugyancsak Mária Antal professzor meghívására kerültem át az akkori Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemre a Chikán Attila által vezetett, ak-

kor még Vállalatgazdasági Csoporthoz. E csoport később tanszékké alakult, ahol először docensként, majd a közgazdaságtudományi és a Magyar Tudományos Akadémia doktori fokozatának megszerzése után 1989-től egyetemi tanárként tevékenykedtem 1992-ig. Innét a Kerekes Sándor vezette Környezetgazdaságtani Tanszékre mentem át, ahol azóta is dolgozom, 2001 óta emeritus professzorként.

Jelentős változást jelentett látókörömben és szakmai szempontból, hogy 1965 őszén British Council ösztöndíjjal Angliában tanulhattam tíz hónapig, mégpedig a Kingston upon Hull egyetemén, az akkor még hazánkban csak nagyon kevesek által ismert matematikai operációkutatást. Akkoriban nagyon keveseknek adatott meg a „nyugati út”. A Műegyetemen meghirdetett egyetlen ösztöndíjat elsőre nem, csak a meghirdetés második évében kaptam meg. A British Council anyagilag ugyan szűkre szabottan, de angliai utazási szempontból igen nagyvonalúan járt el, és így gazdag tapasztalatokra tettem szert, mert egész Angliát, Skóciát és Írországot beutaztam. Meg kell mondanom, hogy a nyelvtudásom nem lett tökéletes, mert az eredeti angolok által „continental english”-nek nevezett angolt beszéltem, amely olykor az angolokat udvarias, rejtett mosolyra készítette. Lényeg azonban, hogy noha számos igazi angol jó baráttra tettem szert, akik többsége sajnos már elhunyt, olyannyira más és idegen világ volt számomra Anglia, hogy nagyon nem szerettem ott lenni.

Lelkesen hazatérve – az utolsó hónapban feleségemet is nagy nehezen kiengedték utánam – sok mindent próbáltam az angliai tapasztalataimból itthon hasznosítani: tökéletesen eredménytelenül, mert a magyar légkör és beállítódás akkor, lényegében 1989-ig, erre teljesen alkalmatlan volt. Csak egy további adalék az akkori viszonyokat jellemzendő: hazatérésem után nem sokkal három „fogd-meg”-legény jelent meg, akik kihallgattak. Azt mondták, az angol titkosszolgálat érdeklődik utánam... Nagyon erősködtek, hogy biztos tettem valamit, de nem sikerült sarokba szorítaniuk. A többiek, akik utánam mentek ki ezzel az ösztöndíjjal, annyira begyulladtak ettől, hogy az első adandó alkalommal végleg kimentek, elhagyták Magyarországot. Valószínűleg jól tették, mert ott egyetemi tanárok lettek... Én maradtam. Így csak az egyetemi oktatásban, és főként a másoddiplomáért tanuló gazdasági mérnökök képzésében hasznosítottam a megtapasztalt modern légkört, nem sokat törődve azzal, hogy a hallgatók sem használhatták gyakorlatban a hallott ismereteket. Viszont, némi túlzással, elvarázsolván hallgatták előadásaimat, olyannyira, hogy számosan bejártak előadásaimra más külső szakemberek, többek között orvosok is.

Kovács: Mikor és hogyan került figyelmének középpontjába a rendszerelmélet, majd a döntéselmélet?

KJ: A *rendszerelméletet*, és főként a *döntéselméletet* is angliai utam során sajátítottam el. Az 1969-ben saját és Kiss István kezdeményezésére magyarul megjelent *Rendszerelmélet* című válogatott tanulmányoknak, melyet az akkori Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó adott ki, igen nagy sikere volt a meghatározó magyar szellemi életben, rendkívül sok jó kritikát kapott. Az volt az első, a hagyományos tudományterületek határát áttörő gondolkodási keret. Egészlítésre igyekvő szemléletemnek ez felelt meg. Aztán később a szovjetek is ráharaptak erre, magam is többször jártam akkoriban a Szovjetunióban. Az ott tapasztalt nyomasztó légkör mellett sok értékes embert ismertem meg. 1972 végén és 1973 elején pedig szovjet–amerikai közös kezdeményezésre a Bécs melletti Laxenburgban alakult meg a Nemzetközi Alkalmazott Rendszerelemzési Intézet (IIASA), amelyben Gvisiani szovjet akadémikus szándéka szerint Magyarország is részt vett. A kiváló, és anyagi-technikai tekintetben világszínvonalú Intézetben többször is jártam. A döntéselméletet tekintettem abban az időben fő kutatási területemnek, és kandidátusi értekezésemet, valamint később a nagydoktori disszertációm is ebben a témában készítettem. Az 1974-ben elkészült kandidátusi értekezésem *A rendszer szemléletű döntéselmélet egyes kérdései figyelemmel a vezetői döntésekre*, majd az 1988-ban benyújtott nagydoktori disszertációm a *Döntéselméleti előfeltevések kritikája* címet viselte.

Kovács: Emlékszem arra, hogy a döntéselmélet előadásokon Hamletet idézett, Byront szavalt. Ez a „latinos” műveltség nagyon egyedi volt a 90-es években a közgazdasági egyetemen. S ami nekem még különlegessé tette az órákat, hogy akkoriban még senki sem tanított úgy, mint amikor döntéselméletre jártunk, hogy lehet csoportokat alakítani, és önállóan dolgozni egy-egy projektfeladaton. Honnan jöttek ezek a pedagógiai ötletek?

KJ: Könnyen lehet, hogy ez az angliai 65–66-os tanulmányutamból jön. Ott láttam először a tutor-rendszert, ami számomra roppant megnyerő volt. Most már sok mindent átvettünk, de akkoriban ég és föld volt a hazai és az angol rendszer közti különbség. Annak idején egyébként a Műegyetemen az írásbeli vizsgát először én alkalmaztam, korábban egyáltalán nem voltak ilyenek. Nyilván többféle pedagógiai elképzelés létezik, de az enyém az, hogy a tehetséges fiatalokat szabadon kell engedni. Csak nagyon óvatosan

lehet közbe- vagy beleszólni. Spontán, önmaguktól, vagy valamihez csatlakozva, de meg kell adni a módját, hadd szárnyaljanak.

Kovász: További tudományterületeken, például a gazdaságpszichológiában ugyancsak ismertek alkotásai. Hogyan jutott egy vegyészmérnökből lett közgazdász erre a kutatási területre?

KJ: A mélyebben levő dolgok mindig is érdekelték, ám azok ki-
lógnek a racionális világból. Így kerültem kapcsolatba a pszichológusokkal. A racionalitás korlátait kutató, elmélyültebb vizsgálódásoknál szükségképpen került előtérbe a *pszichológia*, nevezetesen a gazdaságpszichológia. Szoros kapcsolatokat építettem ki a hazánkban legnevesebb pszichológusokkal, többek között *Engländer Tibor* pszichológussal is hosszabb ideig együttműködtem. Olyannyira fontos volt ez a kapcsolódás, hogy az első magyarországi *Szilárd Leó-díj* átadásánál, melyet két másik, azóta már elhunyt akadémikussal együtt elsőként kaptuk meg, *Hunyadi György* pszichológia professzor mondta el a laudációt.

Kovász: Emlékszem, a 90-es évek első felében, közgazdász diákként a környezetvédelmi tárgyú kutatásaiba kapcsolódhattunk be. Hogyan került kapcsolatba a „zöld” gondolatokkal?

KJ: A környezeti kutatások és egyáltalán a „zöldek” tekintetében meghatározóan indító szerepe volt *Szabó Máté* politológusnak, jelenleg általános ombudsmannak, aki országunkban először írt a *Kik azok a zöldek?* című írásában a zöldekről, valamikor a hetvenes években. Addig ugyanis hazánkban legfeljebb csak egy-két szakértő tudott róluk. Később, 1988-ban adták ki az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának gondozásában *A zöld hullám* című kötetet, melyet *Sólyom László*, a jelenlegi köztársasági elnök és *Szabó Máté* szerkesztett. Sajátos vonása egyébként a környezeti ügyekkel elsőként foglalkozó szakembereknek, hogy eredeti szakmájukat tekintve valamennyien mérnökök, így *Vári Anna*, *Tamás Pál* és *Vecsenyi János* is. Utóbbival, akkor még ifjú emberrel, mint tehetséges gépészmérnök hallgatóval, a hatvanas évek vége felé dolgoztam együtt valamilyen szűkebb, az üzemgazdasági szakterületet messze meghaladó témában, s az akkori időkben, a mai pénzcentrikus világunkban szinte hihetetlen módon: teljesen ingyenesen, csupán a jó ügy iránti lelkesedésből. A környezeti kutatások látókörös voltuknál fogva vonzóak, és úgy gondolom, hogy a többi „úttörő” esetében is ez lehetett a motiváló

erő. Nem vitás, hogy az 1988-cal kezdődő, és mint tudjuk, forradalmi változást okozó bel- és külpolitikai időkben a környezetügy, azt is mondhatjuk, hogy előtérbe került, amit jól mutat a Magyar Demokrata Fórum 1989 októberében kiadott programja. Az akkori MDF-elnök *Bíró Zoltán* volt, aki *Sólyom Lászlóval* együtt írta meg a politikai alapelveket, és a kötetben előkelő helyen lévő *környezetvédelem* című fejezet szerzői pedig *Kodolányi Gyula* és jómagam voltunk. Így vonult be a politika az akkori életembe. A környezeti ügyekkel kapcsolatban nem sokkal később, az MDF választmányi tagja lévén, az akkor még csak fősztályi szintű környezetvédelem MDF-es átvételével kapcsolatos tárgyalásokat is én vezettem. *Antall József* szándéka szerint a környezetvédelmi minisztérium vezetésével bíztak volna meg. Senki nem akarta elhinni, hogy nem óhajtok miniszter lenni. A 246-os számú MDF-es tagságomat még a választmány tagjai közötti nagy funkcióelosztáskor is megőriztem. A mostani beállítottságom is helyesli a döntésemet: a politika nem nekem való, és 1992 körül az MDF-ből ki is léptem.

Kovács: Utóbbi időben kiadott írásaiból az tükröződik, hogy nagyon foglalkoztatja a múlt. Különösen 1956 és a rákövetkező, „kádári konszolidációnak” nevezett időszak. Miért váltak ezek az események, illetve ennek a korszaknak a megértése ilyen fontosakká az Ön számára?

KJ: A történet elejéhez tartozik, hogy október 25-én csatlakoztam az '56-os forradalmi megmozdulásokhoz, a fegyveresek közé is beálltam az újpesti városházán, de nem írtam föl a nevemet, amikor följegyezték mindazok nevét, akik kaptak puskát. Aztán azokat végezték ki elsőként a forradalom leverése után, akik rajta voltak a listán. Nekem semmi bajom nem lett, azon kívül, hogy többször kihallgattak. '56-os emlékeim alapján is úgy érzem, hogy az életemben a fő jellemző a serendipity volt. Nekem általában serendipity szerencsém volt, amit nem lehet lefordítani magyarra, én legalábbis nem tudom. Mindig olyanra találtam, amit nem kerestem. Szerencsém volt, az őrangyal leereszkedett hozzám. '56-ban kiadták nekem azt az aktát, amit a Dunakeszi Konzervgyár személyzeti osztályán vezettek rólam. Aki jelentett rólam a konzervgyárban, azt írta, hogy „*nagy műveltsége okán nagy tekintélye van a hallgatók között*”. Abban az időben ugyanis nem nagyon tudtak angolul, s ez alakította ki szerintem a többiekben ezt a véleményt. Hiszen én tudtam angolul, legalábbis azt hittem, hogy tudok angolul.

A meglepő felismerés 2005-ben ért, amikor húgom javaslatára kikértem az Állambiztonsági Szolgálat Történeti Levéltárától a rám

vonatkozó adatokat, melyet 2005. október 3-i dátummal megkaptam. Az 1968-as „Kutatónyilvántartás” szerint, s most szó szerint idézem: „*ellenséges beállítottságú, esetenként szélsőségesen kommunistaellenes személy*” vagyok, s mint ilyet a III/III–2/b osztály tart nyilván. A rendkívül udvarias hangú kísérlőlevél szerint „*ebbe a nyilvántartásba kerültek az alapnyilvántartásban szereplőknél kevésbé veszélyesnek ítélt személyek*”. Számos fontos dokumentum eltűnt, így „*a karton bal felső sarkában látható 11–OD–385-ös jelzetű doszsié – melyet a Budapesti Műszaki Egyetemen lévő ellenséges személyek nyilvántartására nyitottak – nem került a levéltár őrizetébe és további sorsára vonatkozó információval sem rendelkezünk*”. Mi tagadás, meglepetésként ért, különösen hogy a besúgók között közeli barátaim is voltak. Mindez elfordított a hagyományos környezetkutatástól, és ebben az értelemben a *rejtett környezetet* kezdtem kutatni, szűkebb és tágabb értelemben egyaránt. Nem értettem, engem miért hagytak a katedrán, miért nem távolítottak el. Feleségem szerint azért, mert hagyták a hozzám hasonlóan szókimondó embereket, akiknek tevékenységét megfigyelve szerezhettek további információkat. Idetartozik még előzményként, hogy 1956-ban a Dunakeszi Konzervgyár Munkástanácsának elnöke lettem, és ebbeli voltomat az említett „Kutatónyilvántartás” egyik 1958-as dátuma szerint is jegyezték. Egyébként a magyar Állambiztonság lényegében 1965-től épült ki, hatalmas titkos apparátussal és besúgóhálózattal. *Ungváry Krisztián* (Ungváry Rudolfnak, a Történelmi Igazságtétel Bizottság 1988. évi alapítói egyikének fia), aki történészként az állambiztonsági szolgálatok magyar – és volt szocialista – ügyeinek szókimondó szakértője, megállapította, hogy hazánkban az egész hálózat lényegét tekintve érintetlenül fennmaradt, ezzel kapcsolatban semmiféle felelősségre vonás nem volt, rendkívül fontos iratokat megsemmisíthettek. Így például a volt keletnémet Stasitól eltérően nálunk egyszerűen nem lehetséges megalapozottan foglalkozni a korabeli titkos állambiztonsági ügyekkel. Ilyen a magyar helyzet!

A környezetügyi tevékenységeimet feleslegessé tette az országosan is kitűnően irányító és vezető *Kerekes Sándor* professzor nemzetközileg is elismert fáradhatatlan aktív tevékenysége – no meg az életkorom. Így tehát, mintegy az életmű lezárásaként, elsősorban a politikai múlttal kezdtem foglalkozni, melyet tanúsít a Szent György könyvek sorozatában megjelent *Sztalinul* című, lényegre törő rövidegű kis kötet. Ámbár az elkövetkező, gazdaságilag és társadalmilag is megrázkódtató nehéz évek bizonyosan elvonják a figyelmet a könyvben tárgyalt témától. Mindazonáltal szerintem a múlttól, és így a sztalinizmustól sem szabadulhatunk meg mostanában, még akkor sem, ha a fiatalabb korosztály ennek nincs is tudatában. Talán

ezért van, hogy a könyvecskékben foglaltak elsősorban az akkori sztalin-i időkkel felnőtt fejjel megérő, nagyjából a hetven fölötti korosztály elit olvasói fogadták nagy elismeréssel. *Alain de Benoist* írja szellemesen és találóan a magyarul 2000-ben megjelent *Kommunizmus és náciizmus* című munkájában, hogy „*a liberalizmus olyan világ, amelyben már semminek sincs értéke, de mindennek van ára*”. A *neoliberalizmus* ugyanis a szemünk láttára összedől, miként a fogyasztói társadalom jelenlegi egyeduralma is, további mértéktelen szenvedést zúdítva világunkra.

Kovács: Beszélgetésünk végén, visszakanyarodva a magyar tudomány állapotához, nekem mindig a fülemben cseng az a mondása, hogy a magyar tudomány legalább tíz évvel van lemaradva a nemzetközi eseményekhez, trendekhez képest, valamint az a tanácsa, hogy mindig olyan dolgokkal kell foglalkozni, amelyek itthon újak, úttörőek. Milyen személyiség igényeltetik ehhez? S miként érhetjük el vagy fokozhatjuk az újítás szabadságát a hazai tudományos szférában?

KJ: Az az igazság, hogy amint elindul és sínre kerül egy-egy kutatási irány vagy terület, engem egyre kevésbé érdekel. Más kérdés, hogy önmenedzselés szempontjából sohasem volt szerencsés ez a hozzáállásom. Hiszen a tudományos berkekben állandóan kérik, hogy milyen publikációim vannak, mennyi publikációm van. Engem ez egyáltalán nem érdekel. Ugyanis a publikációk nem azért vannak, hogy beírja az ember gondosan vezetett listájába, hanem hogy mások olvassák. Engem tehát az ilyen típusú „akadémiai” hozzáállás sosem izgatott.

Ami pedig a tudományos intézményrendszert illeti, kezdjük ott, hogy az egyetemek vezetői alárendelik magukat a Magyar Tudományos Akadémiának. Mikor volt az Akadémia az egyetem fölött? Amikor én egyetemre kezdtem járni, egyetemi polgár voltam, rendőr be sem léphetett az egyetem területére. Az egyetem önálló volt. Azelőtt is volt Akadémia, de az nem hivatal volt. Most minden egyetemi vezető elfogadja az Akadémia akkreditációs bizottságát. Ők maguk saját maguk fölé helyezik. Kiből lesz akadémikus, kiből nem? Hogyan működik ez az egész rendszer? Az egyetemek az Akadémiának ebben az értelemben alárendeltjei. Az egyetemi szabadságuk alárendelt. Az MTA-nak úgy kellene működnie, mint ahogy például a Makovecz Imre kezdeményezte Magyar Művészeti Akadémia. Nem nagy apparátussal föltöltve, központosítva. Sajnos, a mai akadémiai struktúra a Kádár-rendszerben épült ki, s megmaradt a múlt rend-

szerből. Ezt nem változtatták meg, a külföldiek pedig mosolyognak rajtunk. Gondolja el, egy Heidelbergi Egyetem alávetve?! Az egyetem az egyetem – az a rang. Sajnos, ma magától értetődőnek veszik itthon ezt az alárendeltséget, s ez korlátozza a szabad szellemi életet.

Készítette Pataki György
(2008. december)

SZEMELVÉNYEK KINDLER JÓZSEF PUBLIKÁCIÓIBÓL

Kindler J. – Kiss I. (szerk.) (1969): *Rendszerelmélet – Válogatott tanulmányok*; Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest

Kindler J. – Kiss I. (szerk.) (1973): *Rendszerkutatás – Válogatott tanulmányok*; Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest

Kindler J. – Papp O. (1977): *Komplex rendszerek vizsgálata – Összemérési módszerek*; Műszaki Könyvkiadó, Budapest

Kindler J. (1980): *A pozitivisták módszertan válsága*; Világosság 1980/8–9.

Kindler J. (1982): *A döntéshozatal társadalmi motívumai*; Vezetéstudomány 1982/1

Kindler J. (1984): *Kockázat, bizalom, gyanakvás*; Világosság 1984/6

Kindler J. (1985): *Rövidülő távlatok*; Valóság 1985/7

Kindler J. (1988): *Döntéselméleti előfeltevések kritikája*; Akadémiai doktori értekezés, MTA, Budapest

Kindler J. (1989): *A veréb diszkontált tűzok*; in. Foltányi Zs. – Kodolányi Gy. (szerk.): *Közelről nézvést*; Püski, Budapest, 59–62.

Kindler J. (1990): *A másik kultúrától, a humán területektől várható az előrelépés*; (beszélgetés) in. Szántó R. T. – Zsolnai L. (szerk.): *„Kétszemélyes egyetem” – Tizenegy beszélgetés*; Magvető Könyvkiadó, Budapest, 171–190.

Kindler J. (1990): *Vállalatpolitikai és stratégiai döntések előkészítése a részvételi elv érvényesítésével*; Ipargazdasági Szemle 1990/3–4., 287–289.

Kindler J. (1991): *Fejezetek a döntéselméletről*; Aula Kiadó, Budapest

Kerekes S. – Kindler J. – Bolan, R. – Bochniarz, Z. (1992): *Environment and Development in Hungary*; BKE, Budapest–Minneapolis

Chikán A. – Kindler J. (szerk.) (1992): *Progress in Decision, Utility and Risk Theory*; Kluwer Academic Publishers

Kindler J. – Papp O. (1992): *A stratégiai tervezés módszere és gyakorlata*; BME Mérnöktovábbképző Intézet, Budapest

Kindler J. - Kiss I. (1992): *Systems Approach in Environmental Methodology*; in. Gutke, K. (szerk.): *Umweltschutz in Ostmitteleuropa, Wie?*; Gutke Verlag, Köln, 135–151.

Kindler J. – Kerekes S. (1993): *A magyarok és a környezet 1993-ban*; Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem Környezetgazdaságtani és Technológiai Tanszék – MTA Regionális Kutatások Központja, Debrecen

Kindler J. – Zsolnai L. (szerk.) (1993): *Etika a gazdaságban*; Kereban Kiadó, Budapest

Kindler J. – Zsolnai L. (szerk.) (1993): *A közgazdaságtan társadalmi és etikai vetületei – Nemzetközi tanácskozás a Vatikánban*; Egyházfórum Kiadó, Budapest

Kindler J. – Zsolnai L. (szerk.) (1994) *Tanítható-e az etika? – Távlatok, kihívások és válaszok a Harvard Business Schoolon*; Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem, Gazdaságetikai Központ, Budapest

Kindler J. (1994): *Döntésméleti innovációk diffúziója*; Vezetéstudomány 1994/3, 40–43.

Kindler J. (1994): *A szubszidiaritásról*; Vigília 59, 1994/2, 102–104.

Kindler J. (1994): *Gazdaság – környezet – etika: a tudomány felelőssége*; in. Szabó-Jilek I. (szerk.): *A környezet és az élővilág megőrzésének felelőssége*; Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium, Budapest, 25–34.

Kindler J. (1995): *Fenntartható fejlődés és gazdaság*; Magyar Szemle, 1995/6

Kerekes S. – Kindler J. (szerk.) (1995) *Vállalati környezet-menedzsment*; Egyetemi jegyzet. Aula Kiadó, Budapest

Kindler J. (1998): *A béke ünnepe egy békétlen világban*; Vigília 63, 1998/12, 899–902.

Kindler J. (2000): *Gazdaság és bűnözés*; Belügyi Szemle, 2000/6, 18–23.

Kindler J. (2002): *Jóléti válság, szegénység és globalizáció*; in. Pál-völgyi T. – Nemes Cs. – Tamás Zs. (szerk.): *Vissza vagy hova – Útkeresés a fenntarthatóság felé Magyarországon*; Tertia, Budapest, 46–54.

Kindler J. (2006): *A döntések világa*; Harvard Business Manager, július – augusztus, 28–35.

Kindler J. (2008): *Sztalinul*; Balaton Akadémia Kiadó, Szent György könyvek

KÖZREMŰKÖDÉS IDEGEN NYELVŰ KÖNYVEK MAGYARRA ÜLTETÉSÉBEN

Starr, M. K. (1973): *Rendszerszemléletű termelésvezetés, termelés-szervezés*; Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest

Simon, H. (1982): *Korlátozott racionalitás – Válogatott tanulmányok*; Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó

Korten, D. C. (1996): *Tőkés társaságok világuralma*; Kapu, Budapest

Hellyer, P. (1998): *A globális pénzügyi válság túlélése – avagy a remény gazdaságtana*; Gondola '96 Kiadó, Budapest

Alford, H. J. – Naughton, M. J. (2004): *Menedzsment, ha számít a hit – Keresztény társadalmi elvek a modern korban*; Kairosz, Budapest